

הפקולטה למדעי הרוח
המחלקה לערבית
שפה שהיא גשר

كلية الآداب
قسم الدراسات العربية
اللغة جسر بين الثقافات

המחלקה
לערבית
הפקולטה למדעי הרוח
אוניברסיטת בר-אילן

מידעון דו-שנתי | גיליון מס' 6
שנה"ל תשפ"ב | סמסטר א'

קוראים יקרים,
לפניכם המידעון השישי של המחלקה לערבית
באוניברסיטת בר-אילן, אשר מציג את הפעילות
שהתקיימה במחלקה בסמסטר הראשון של שנת
הלימודים תשפ"ב.

המידעון מתעד את החזרה לשגרה בקמפוס,
שכללה אירוע פתיחת שנה מרשים, השקת תוכנית
המצטיינים של המחלקה לערבית וגם אכילת
סופגניות משותפת. המידעון אף חושף איך לצד
החזרה לשגרה המשכנו לנצל את פלטפורמת
ה"זום" להרצאות עם מרצים מעבר לים ולקיום
אירועים רבי משתתפים. ניתן בו גם ביטוי לפעילות
הענפה של חברי הסגל שלנו בכנסים בארץ
ובעולם, ליזמות מעניינות, קידומים וזכיות.

תודה למור שפירא על העזרה בעריכת המידעון
ולאסתי חסיד, מרכזת המחלקה, על עיצובו.

קריאה נעימה,

דורית גוטספלד

ליצירת קשר עם המחלקה לערבית:

בניין קורט 1004, חדר 308 (קומה 3)

דוא"ל: Arab.dept@mail.biu.ac.il

אתר המחלקה <http://arabic.biu.ac.il>

בפיסבוק: <https://did.li/eDcrl>

להצטרפות לרשימת התפוצה <<<

<https://forms.office.com/r/3iGb6zwze4>

גב' אסתי חסיד,

מרכזת המחלקה לערבית

ברכות לפרופ' שלוסברג

המחלקה לערבית מברכת את פרופ' אליעזר שלוסברג על קידומו לדרגת פרופ' מן המניין! פרופ' שלוסברג הוא חוקר פרשנות המקרא בימי הביניים הכתובה בערבית-יהודית. הוא פרסם מספר ספרים ומעל מאה מאמרים העוסקים בפרשנות המקרא ובפילוסופיה, דוגמת פרשנותו של רב סעדיה גאון והגותו, מדרשי תימן, הפולמוס המוסלמי-יהודי, ופרשנות המקרא הקראית בימי הביניים. שני ספריו האחרונים עוסקים בפירושו של ר' אברהם בן שלמה התימני לישעיהו ובפירוש יפת בן עלי הקראי לצפניה.

ספר חדש לד"ר מירב נדלר-עקירב

המחלקה לערבית מברכת את ד"ר מירב נדלר-עקירב לרגל פרסום ספר ביכוריה:

The Arabic Translation and Commentary of Yefet Ben 'Eli the Karaite on the Books of Amos, Haggai and Malachi.

הספר יצא לאור בהוצאה היוקרתית Brill במסגרת סדרת הספרים Karaites Texts and Studies. לצד הוראת קורסים במחלקתנו משמשת ד"ר מירב נדלר-עקירב גם כראש מסלול תעודת הוראה בערבית בפקולטה לחינוך בקמפוס. מחקרה של ד"ר נדלר-עקירב עוסקים בפרשנות המקרא בימי הביניים, תוך התמקדות בפרשנותו של הקראי החשוב בן המאות ה-10 וה-11, יפת בן-עלי.

פרסומים חדשים

Almog Kasher, "How (Not) to Read Pedagogical Grammars of Arabic: The Case of the Subjunctive Mood", *The IOS Annual 21: "Carrying the Torch to Distant Mountains"*, ed. Yoram Cohen, Amir Gilan, Letizia Cerqueglini and Beata Sheyhatovitch, Leiden: Brill, 2021, pp. 414-443.

Bosmat Yefet & Limor Lavie, "Legitimation in Post-Revolutionary Egypt: Al-Sisi and the Renewal of Authoritarianism," *Digest of Middle East Studies* (2021), pp. 1-16.

Hilla Peled-Shapira, "'We Yearn for the Sun Like a Baby Yearns for Its Mother's Milk' – an Eco-critical Reading of Iraqi Literature of Exiles", *The Journal for Interdisciplinary Middle Eastern Studies*, vol 7, no. 2 (Fall 2021), 101-125.

Limor Lavie, "Family Law in Egypt and Iraq: Social Media Campaigns against Limiting Women's Rights to Guardianship and Custody of their Children," *Beehive*, The Dayan Center for Middle Eastern and African Studies, September 2021.

בשמת יפת ולימור לביא, "האוטוריטריות החדשה במצרים: יציבות ושבריריות בתקופת עבד אל-פתאח א-סיסי," בתוך אלי פודה ואון וינקלר (עורכים), *בין יציבות למהפכה: עשור לאביב הערבי* (ירושלים: כרמל, 2021), עמ' 160-181.

אירועים במחלקה

אירוע השקה לתוכנית "חֶפְמָה", תוכנית המצטיינים של המחלקה לערבית

בתאריך 4.11.21 קיימה המחלקה לערבית אירוע השקה לתוכנית "חֶפְמָה", תוכנית המצטיינים של המחלקה. את התוכנית יזמה ראשת המחלקה לערבית, ד"ר דורית גוטספלד, והיא מרכזת אותה יחד עם ד"ר גיא רון-גלבע, מרצה במחלקה לערבית. הסטודנטים שנבחרו לקחת חלק בתוכנית זו לומדים לתואר ראשון ולתארים מתקדמים, והם בעלי פוטנציאל ומוטיבציה להמשיך בתחום המחקר באוניברסיטה.

במהלך האירוע נפגשו הסטודנטים לשיחה משותפת עם בכירי האוניברסיטה: רקטור האוניברסיטה, פרופ' אמנון אלבק, סגן הרקטור, פרופ' אריה רייך, ודיקן הפקולטה למדעי הרוח, פרופ' אליעזר שלוסברג.

המצטיינים, אשר, כאמור, נבחרו לאחר סינון קפדני, יזכו במהלך התוכנית להעשרה בתכנים משמעותיים ומרחיבי אופקים: סדנה ייחודית לכתובה אקדמית ולהצגה בעל-פה בשפה האנגלית, סדרת מפגשים על כתיבה אקדמית בעברית וכן מפגשים עם חוקרים מובילים בתחומם, אשר ישוחחו עמם על: מנהיגות אקדמית, עתידנות, מדעי הרוח הדיגיטליים ותחומים נוספים.

אירועים במחלקה

אירוע פתיחת שנה"ל תשפ"ב

בתאריך 27.10.2021 קיימה המחלקה לערבית אירוע חגיגי לרגל פתיחת השנה האקדמית החדשה תשפ"ב. באירוע השתתפו חברי הסגל של המחלקה וסטודנטים מכל התארים והשנים. במהלך האירוע בירכה ד"ר דורית גוטספלד, ראשת המחלקה, את חברי הסגל והסטודנטים, וכן הציגה את מגוון הפעילויות האקדמיות, התרבותיות והחברתיות שהמחלקה מציעה לאורך שנת הלימודים.

גולת הכותרת של האירוע הייתה הרצאתו של מר מרזוק אלחלבי, משורר, מבקר ספרות ואיש תרבות מדלית אל כרמל. הרצאתו של אלחלבי עסקה במעמדה של השפה הערבית בישראל, ביצירה הספרותית הערבית המקומית ובסוגיות המרכזיות שבהן עוסקות

יצירות הספרות שנכתבות בשפה הערבית בישראל. המפגש התנהל כולו בשפה הערבית, בהנחייתו המקצועית של ד"ר בסיליוס בוארדי, אשר הציג שאלות למר אלחלבי בשילוב שאלותיהם של אנשי הסגל והסטודנטים שנכחו בקהל. במהלך הרצאתו שילב אלחלבי קטעי שירה מקוריים שכתב, התייחס לשאלות שהופנו אליו על יצירתו וגם ענה לשאלות על יוצרים נוספים.

האירוע תרם במידה רבה להבנה מעמיקה של העולם הערבי ותרבותו.

אירועים במחלקה

חוגגים חנוכה במחלקה לערבית

לרגל חג החנוכה, קיימה המחלקה לערבית הפסקה מתוקה עבור הסטודנטים וחברי הסגל. במהלך ההפסקה חולקו סופגניות והמפגש מקרוב היה מגבש וחשוב.

היום הבינלאומי לשפה הערבית: יום חג במחלקתנו!

בתאריך 19.12.21 קיימה המחלקה לערבית אירוע שיא מקוון בזום לרגל היום הבינלאומי לשפה הערבית, אשר צוין ברחבי העולם ב- 18.12.21. במסגרת האירוע התקיימה פעילות אינטראקטיבית אינטרנטית בשפה הערבית, אשר כללה שאלות טריוויה מגוונות, לרבות שאלות המבוססות על קטעי וידאו ושמע, בתחומי השפה, התרבות, הספרות הקלאסית והמודרנית, התיאולוגיה, הגיאוגרפיה ועוד. האירוע היה פתוח הן לקהל הרחב, והן לחברי הסגל של המחלקה לערבית, לרבות הסטודנטים מכל התארים והשנים וכל העוסקים ובעלי העניין בשפה הערבית במחלקות השונות בקמפוס. את הפעילות המרכזית, שהתקיימה בשפה הערבית, חיברו והינחו **גב' מור שפירא ומר יוסף מחפוד לוי**, המלמדים במחלקה לערבית.

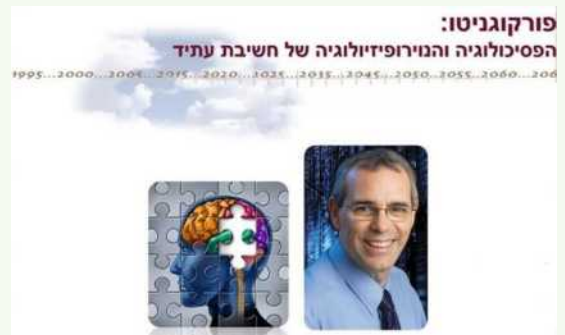

אירועים במחלקה

הרצאות העשרה במסגרת תוכנית המצטיינים של המחלקה לערבית

פרופ' דויד פסיג, חוקר ומרצה בפקולטה לחינוך, נתן את ההרצאה "מוח חושב עתיד: מחקרים מעודכנים על הנורופיזיולוגיה של חשיבת עתיד". במהלך ההרצאה הציג פרופ' פסיג בפני המשתתפים את מחקרו החדשני והאינטרדיסציפלינרי המתמקד בחשיבת העתיד ובחזיון של מגמות טכנולוגיות וחינוכיות. ההרצאה עוררה תהודה רבה בקרב כלל המשתתפים וכן העניקה להם חומר איתן למחשבה.

ד"ר הילה פלד-שפירא, מרצה במחלקה לערבית, הנחתה מפגש על הנושא: "סיור בעיר: מה אפשר ללמוד מתיאורים ספרותיים של הסביבה העירונית?". המפגש התמקד בקריאה ביקורתית של טקסטים ערביים העוסקים בעיר, קלאסיים ומודרניים כאחד, והמשתתפים ניתחו את הממצאים העולים מטקסטים אלה ודנו בהם מתוך זווית ראייה מחקרית.

אירועים במחלקה

הסדנה השנתית ה-3 לחוקרים בתחומי המזרח-התיכון, הערבית והאסלאם

המחלקה לערבית אירחה בחופשת הסמסטר את הסדנה השנתית ה-3 לחוקרים צעירים בתחומי המזרח התיכון, הערבית והאסלאם. הסדנה, אשר מתקיימת זו השנה השלישית ברצף, מתקיימת בשיתוף פעולה עם החטיבה ללימודי המזרח התיכון במכללה האקדמית גליל מערבי והחוג ללימודי הערבית והאסלאם באוניברסיטת תל-אביב. הסדנה מאפשרת לתלמידי מחקר מצטיינים מאוניברסיטאות ברחבי הארץ להציג את פירות מחקריהם בפני בכירי החוקרים בתחום, לשמוע פידבקים ולקבל רעיונות והמלצות להמשך. העובדה שהסדנה התקיימה ב"זום" לא גרעה ממידת ההצלחה שלה והיא עוררה תגובות נלהבות, הן בקרב התלמידים שהרצו והן בקרב קהל השומעים.

אירועים במחלקה

יום שיא במסגרת לימודי תעודת הוראה

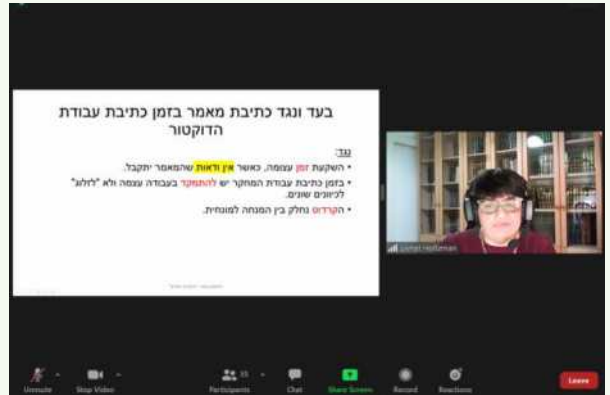
בתחילת חודש ינואר השתתפו סטודנטים של המחלקה לערבית הלומדים לתעודת הוראה ביום שיא בחטיבת הביניים "תיכונט" בתל-אביב. יום זה נערך בתיאום עם ראש המסלול, ד"ר מירב נדלר-עקירב, ועם רכז ערבית, מר דן שינה, בוגר מחלקתנו, שליווה את הסטודנטים לאורך התהליך כולו עוד משלב כתיבת מערכי השיעור. הסטודנטים העבירו שיעורים חווייתיים בשכבת ט', שעסקו בתרבות הערבית, בדמיון בין השפות, בערבית מדוברת, בשירים, בפתגמים ועוד. יום השיא נחל הצלחה והיה הן מפרה ומהנה והן מקור לגאווה גדולה.

ערב עיון לכבודה של ד"ר נעמה בן עמי ז"ל

בתאריך 22.8.2021 קיימה המחלקה לערבית ערב עיון לכבודה של ד"ר נעמה בן עמי ז"ל. את הכנס ארגנה ד"ר מירב נדלר-עקירב. בערב זה השתתפו מרצי המחלקה, בהם: פרופ' בנימין אברהמוב, פרופ' אליעזר שלוסברג, ד"ר מירב נדלר-עקירב, ד"ר הילה פלד-שפירא וד"ר שרון שטרית-ששון. המפגש נתן במה לנושאי מחקרה של ד"ר בן עמי: ספרות ערבית-יהודית וספרות ערבית מודרנית. לימים, התברר כי זה היה יום העיון האחרון בו השתתפה ד"ר בן עמי, שכן בתאריך 7.10.2021, ב' בחשוון תשפ"ב, הלכה לעולמה.

המרצים שלנו בכנסים

פרופ' ליבנת הולצמן נבחרה על ידי "האקדמיה הצעירה הישראלית" להציג את מחקרה בכנס "אקדמיקס 2021" שהתקיים בזכרון יעקב ב-14-10 באוקטובר 2021. המדובר בכנס ייחודי אליו מוזמנים מדי שנה חוקרים בולטים בתחומי הרפואה, מדעי החיים, הנדסה, מתמטיקה, מחשבים, מדעי החברה, משפטים, ומדעי הרוח. ימי הכנס מוקדשים להתקדמות אישית במחקר באווירה פסטורלית, ומשעות הצהריים ועד הלילה מתקיימים מושבי מחקר מאתגרים. כל אחד מהמשתתפים מציג את מחקרו בהרצאה בסגנון TED, ולאחר מכן מתפתח דיון בינתחומי מאתגר. פרופ' הולצמן הציגה את הפרויקט "מחוות הגוף של הנביא מחמד", וקצרה שבחים רבים מהמשתתפים על הופעתה.

פרופ' ליבנת הולצמן וד"ר עידו שחר, עורכי "המזרח החדש", הירצו בסדנה השנתית ה-3 לחוקרים צעירים בתחומי המזרח התיכון, הערבית והאסלאם שהתקיימה ב-30-31 לינואר 2022. העורכים הדריכו את החוקרים הצעירים בנושא הכנת מאמר לפרסום בכתב עת מדעי. ההרצאה המקיפה התמקדה בעיתוי הנכון לכתיבת המאמר (האם במהלך כתיבת הדוקטורט או לאחריו), ההבדלים בין פרק בעבודת מחקר ובין מאמר מדעי, והתהליך שמאמר עובר מרגע שליחתו לכתב העת ועד לפרסומו. המסר העיקרי בשיחה היה: אין מה לחשוש מכתבת מאמר בזמן כתיבת עבודת המחקר! בשיחת הסיכום ולאחריה הגיעו תגובות נלהבות על ההרצאה.

המרצים שלנו בכנסים

Ignaz Goldziher and His Correspondents

Islamic and Jewish Studies around the Turn of the Twentieth Century

הפירות הראשונים של פרויקט המחקר "מחוות הגוף של הנביא מוחמד בהגות האסלאמית: המשגת דפוסית תקשורת בשיח התאולוגי (בין המאה ה-7 עד המאה ה-16)" (ISF 162/19) הוצגו בשלושה כנסים בינלאומיים חשובים במהלך חופשת הקיץ ובסמסטר א' תשפ"ב. מובילת הפרויקט, פרופ' ליבנת הולצמן, ומתאמת הפרויקט, ד"ר מרים עובדיה, הוזמנו, בין השאר, להציג בכנס משותף של המכון ללימודים מתקדמים באוניברסיטת פרינסטון והמכון ללימודי הערבית והאסלאם באוניברסיטת גוטינגן. הכנס, שהתקיים בנובמבר 2021, ציין מלאת 100 שנה לפטירתו של החוקר הדגול, יצחק איגנץ גולדציהר. השתתפו בו חוקרים מובילים מרחבי העולם. הרצאתן של פרופ' הולצמן וד"ר עובדיה, שהתבססה על עיון בחומרי ארכיון הכוללים תכתובות אישיות של גולדציהר, העלתה על נס את תרומתו של גולדציהר לחקר המחוות בספרות החדית'.

המרצים שלנו בכנסים

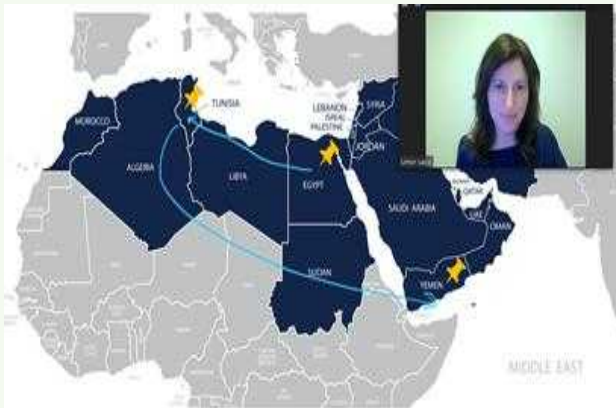

ד"ר קובי יוסף העניק הרצאת אורח ביום עיון שנערך בחוג לשפה וספרות ערבית באוניברסיטת חיפה. ההרצאה עסקה בתחום של ההיסטוריוגרפיה הממלוכית והתקיימה במסגרת הסמינר המחלקתי השנתי לזכרו של פרופ' רפי טלמון ז"ל. ההרצאה זכתה לתגובות נלהבות.

בתאריכים 23-25.9.21 השתתפה ד"ר הילה פלד-שפירא בכנס הבינלאומי 'Environments of Exiles: Refugees, Nature and Representations' במסגרתו הרצתה על סוגיית האקלים "Between Moscow and Baghdad: Climate in the Works of Iraqi Writers in Exile".

המרצים שלנו בכנסים

ד"ר לימור לביא הציגה את מאמרה "The Constitutionalization of the Civil State: Self-definition in Egypt, Tunisia and Yemen following the Arab Uprisings." בשני פורומים בינלאומיים חשובים:

ב- 3 בדצמבר 2021 בכנס השנתי של האגודה האמריקאית ללימודי המזרח התיכון (MESA) The Middle East Studies Association, אחד הכנסים הגדולים והמקיפים בתחום.

ב- 9 בדצמבר 2021 בסדנה בינלאומית שנערכה במסגרת פרויקט המחקר של Multiple Secularities - Beyond the West, Beyond Modernities תחת הכותרת: The Relationship between State and Religion in the Arab and Islamicate Contexts: Civil State, Secular State, Religious/Islamic State. הסדנה עסקה בסוגייה: ASBAR Middle East Research Studies, תורגם המאמר במלואו לערבית בחסות מכון המחקר East Research Studies.

המרצים שלנו בכנסים

בתאריך ה-6 בינואר 2022 השתתף ד"ר גיא רון-גלבע ביום עיון באוניברסיטת תל אביב, בנושא "הפילולוגיה של העתיד: יום עיון רב-תחומי". הרצאתו עסקה במושג הוריאנט במחשבה הפילולוגית מפרספקטיבה של חקר הספרות הערבית של ימי הביניים.

בתאריכים 18-19 בנובמבר 2021 השתתף ד"ר גיא רון-גלבע בכנס Framing Narratives: New Perspectives on Premodern Textual Production in Arabic, בו העניק את הרצאתו: The Serpent's Tale and Lost Inscriptions.

המרצים שלנו בכנסים

בתאריכים 15-16 בנובמבר 2021 השתתפה ד"ר דורית גוטספלד בכנס הבינלאומי "International Conference of Oriental Studies: Global and Local Perspectives", שהתקיים מטעם האקדמיה הפולנית למדעים. בכנס השתתפו חוקרים מובילים בתחום המזרח התיכון, השפה הערבית והאסלאם. ההרצאה שיקפה את המציאות החברתית והפוליטית העכשווית בירדן בראי הספרות והעיתונות הירדנית ועוררה עניין רב לאור העובדה שהיא היחידה שעסקה בזירה פוליטית זו.